

R

Raba, rabada, V. rabassa

RABADA, 'ajudant del pastor', de l'àrab *rabb ad dá'n* 'el dels moltons', compost de *da'n*, plural de *dá'in* 'moltó', amb *rabb* (p.òpiament 'senyor') que s'usava com una espècie d'exponent gramatical significat 'l'home de', 'el de' □ 1ª doc. 1569, doc. de Cornellà, *DAG*

«*Rabadà* el mosso del pastor, *zagal*, pastoris famulus» Belv, Lab, «ajudant del pastor» *DAG*, *DFA* 10 «En tant, del Ròse vora les aygues, apedregan / al hèroe grec deformes y rabassuts gegants / sota quis cun deis còdols que, a bell ruixat, li enjegan, / podrian soplujar-s'hi ramada y *rabadans*», *Atl* 1, 40d «Mes per son Déu té sempre la terra alguna espina / en hàbit pobre, vesta ab que pel món camina, / un vespre a la cabana trucava d'uns pastors; / ni llet ni pa ni aygua ni aculliment li daren, / --- los gossos li aquissaren, / los gossos lladradors, / un *rabadà*, tan pobre que dorm a la serena, / se lleva la samarra per abrigar sa esquena, / donant-li pa y llet dolça, li diu —Menjau, beveu— / —Quan obre, a punta d'alba, son hoste les parpelles, / diu al pastor —Tes cabres aclama y tes ovelles / y fuig darrera meu— / --- / mira la serra, l'altra ramada no hi veu péixer / penyals són les ovelles, penyals los blancs anyells / --- / y llurs pastors, que encara ne tenen la figura, / penyals eren com ells», *Camigó* IV, 36a

Mot generalment conegut a tot el Princ, i pertot amb el significat que defineixen *Belv*, *DAG*, *DFA* 130 *AlcM*, detalls en el *Vocab dels Pastors* de JÀmades, *BDC* XIX, 196 Del paper que fa en el cançoner tradicional són testimoni moltes cançons, com la nadala *Fum, fum*, on el *rabadà* figura presentat en contrast i oposició amb el *majoral*, pastor «de gran cabal» —de bestiar nombrós—; o una cançó que Verdaguer recollí a Prats de Molló «una minyona / que festeja un *rabadà* de Talaixà. / las orris li fan guardar» [les òrries, ovelles de formatjar], *MilàF* (*Romllo*, 420) Pot ser un pastor auxiliar, de qualsevol edat, que és el que podem entendre, almenys en part, dels textos verda-

guerians, el més sovint, però, és un noi un pastoret, al servei dels pastors d'edat Usual almenys fins a les tres puntes del Princ, p. ex. l'Alt Pallars, on he sentit parlar de *rabadáns* a molta gent entesa en pastoratge, per exemple a JnLluís Pall (1969), amb tot i que a Puiforniu, ben prop de la seva Vall d'Assua, hi ha un penyal muntanvenc conegut, anomenat *Roca de Rabadàs* (1964), variant potser del mot, si bé no en tinc altra notícia

Continua en ús, en zona contínua, per l'Alt Aragó fins al País Basc Allà predomina una forma *rapatán*, on veiem l'ensordiment de les geminades aràbigues al passar al romànic (fenomen ben conegut en els arabismes i mossarabismes, i en altres mots hispànics, com *RETRE*, *almugatèn*, *happát*, i cf. *EntreDL* III, 85n etc.), Amades assenyala *rapatà* en el català de Llitera i a Roda de Ribagorça (*BDC* XIX, 197); tinc anotat *el rēpatán* a Linàs de Broto, *Fuente de los Repatanes*, 1966 a Catierras de Panticosa (m'expliquen que és el lloc on descansen *los repatanes* quan puguen a portar provisions als pastors, Elcock hi recull, però, el mateix NL en la forma *rāpatānes*); Kuhn anotà *repatán* 'pastor subaltern' («unterhirt») a nou pobles de l'Alt Aragó, des de Torla a Ansó (més dos de la Sierra de Guara), *rapatán* a Panticosa, *rebadán* a Sallent i Biescas: *ZRPh* LV, 596, *RLiR* XI, 74-75. També vaig apuntar *el rēbadán* a Torla (1966) com a nom d'un ball tradicional, precedit de la recitació d'uns versos o «chascarrillos» Arribava fins al basc roncalès, on Mitxelena assenyala «*repatán zagal*» (*FonHíVca*, 396)

El mot pertany també a les altres llengües hispàniques: portuguès, almenys a l'Alentejo, *rabadão* (Leite de V., *RLus* II, 36) En castellà *rabadán*, mot general, i de tots els temps, car literàriament hi està molt més documentat que en la nostra llengua, com correspon a una nació, i una literatura, on el pastoratge ha fet un paper més voluminós, i influent, que en les nostres lletres i civilització de gent industriosa. *Rabadán* es documenta allà copiosament des de mj. S. XIII

No hi ha cap prova vàlida que hi hagi tingut mai altre sentit que en cat.: la definició del *DAcad.Esp* «ma-